

Nou grau de Medicina a la Universitat Rovira i Virgili a partir d'un procés de reflexió entorn a l'Espai Europeu d'Educació Superior

Montserrat Jové, Antoni Castro, Montserrat Giral

Facultat de Medicina i Ciències de la Salut. Universitat Rovira i Virgili. Reus.

Resum

Es presenta el procés d'adaptació a l'Espai Europeu d'Educació Superior (EEES) entès com una necessitat d'unificar la formació i de definir competències comunes. Això fa que el procés de formació se centri al voltant de l'aprenentatge de l'alumne i en l'avaluació de competències. El canvi ha d'anar cap a unes noves metodologies i la introducció de noves competències.

Introducció

Existeixen fortes discrepàncies en referència a la idoneïtat del procés de Bolonya. Cal canviar el model educatiu? Són nombrosos els qui defensen que el mètode tradicional d'ensenyament garanteix plenament l'assoliment de coneixements i que, per tant, no es fa necessari fer grans canvis. Però els defensors de Bolonya defensen la necessitat d'adequar l'ensenyament a la realitat de la societat moderna, marcada pels avenços tecnològics i la globalització. Europa es veu en la necessitat de redefinir el seu títol superior i dotar-lo de noves habilitats, per fer-lo més competitiu i adaptable a la realitat internacional i amb plenes capacitats de mobilitat.

En el camp de la medicina, i de les ciències en general, és obvi que la realitat ha canviat molt; a nivell científic, les novetats se succeeixen dia a dia a una velocitat vertiginosa. Com no ha de canviar la formació del metge?

Les facultats de Medicina, conscients d'aquesta nova conjuntura, van acceptar el repte i, com a mostra, van redactar les competències professionals del llicenciat en Medicina basant-se en les recomanacions europees¹. Ara bé, com calia plantejar el canvi?

Reflexions o història/es centrals

La primera qüestió que calia resoldre era la de concretar amb més detall el perfil de competències que havia de tenir el nostre títol. Aquesta ja és una diferència substancial respecte a l'organització dels ensenyaments que teníem fins ara, on darrera d'un llistat temàtic es definia allò que calia ensenyar. Ara canvia la perspectiva i la facultat s'ha d'organitzar de tal manera que garanteixi l'assoliment d'unes competències. Caldrà dissenyar el procés formatiu centrant-lo en l'alumne (que ha d'aprendre) i dotar-lo de prou mitjans per poder introduir nova metodologia docent i avaluadora i poder certificar les aptituds de l'egressat.

De tots els referents existents, la Facultat de Medicina i Ciències de la Salut (FMCS) de la Universitat Rovira i Virgili (URV) va optar, com altres facultats catalanes, per partir del document de consens de la conferència de degans escocesos². Un cop fetes les modificacions oportunes, el redactat final es va fer públic i es va deixar a la web de la facultat³.

A l'hora d'afrontar aquest repte, i amb la intenció d'allenguar-nos d'un pur maquillatge, es feia necessari difondre bé el missatge i encetar el debat. Només es podia abordar l'aventura amb garanties d'èxit si es feia per convenciment i, per tant, calia fidelitzar el professorat al canvi metodològic que representa l'adaptació a l'EEES. I per això es va seguir l'esquema de la Figura 1.

Definició d'objectius d'aprenentatge

Es va demanar als professors que definissin els objectius d'aprenentatge que perseguïen en les seves assignatures. Per abordar aquesta qüestió es va definir una sistemàtica, la de la taxonomia de Bloom, que estructura els objectius educatius en tres grans dominis: el domini cognitiu (el que cal saber), el domini procedimental (el que cal saber fer) i, per últim, el domini actitudinal (el saber estar).

Metodologia docent i avaluativa

No va ser difícil que el professor s'adonés que calia modificar la metodologia docent i d'avaluació si volia garantir l'assoliment dels objectius que havia redactat.

Correspondència: Dra. Montserrat Giral
Facultat de Medicina i Ciències de la Salut
Universitat Rovira i Virgili
c/ Sant Llorenç, 21
43201 Reus
Tel. 977 75 93 28
Fax 977 75 93 22
Adreça electrònica: montse.giral@urv.cat

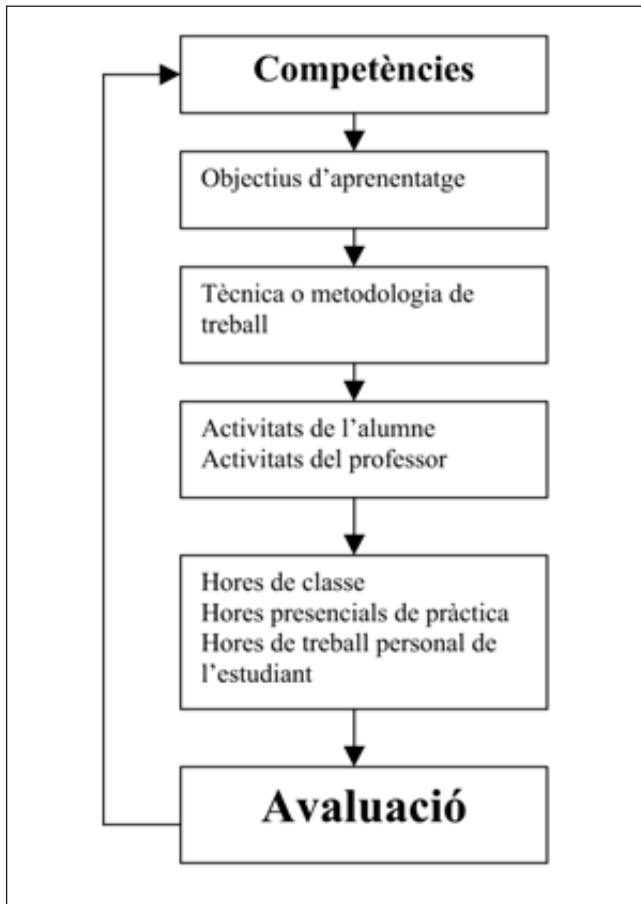

FIGURA 1. Procés de definició de competències i avaluació

Tot i que no hi havia dubtes del gran valor educatiu de la classe magistral i la imitació al mestre, calia introduir nous elements a la docència. Aquesta fase va encetar un debat intens; es va fer evident que era necessari millorar l'interès i la motivació de l'alumne i fomentar l'autoaprenentatge. Calia fomentar el debat en seminaris, incloure l'aprenentatge basat en problemes, fer simulacions i exposicions públiques i avaluar millor les pràctiques de laboratori i les clíniques amb impacte a l'expedient acadèmic^{4,5}. Es van definir les tasques del professor i dels alumnes i es llistaren els mètodes docents a utilitzar, amb la seva càrrega de treball no presencial. Un full d'Excel permetia calcular els crèdits ECTS.

Qui tracta les competències?

La tercera qüestió va ser la de relacionar els objectius d'aprenentatge amb les competències. Als objectius, correctament definits i enumerats, se'ls adjudicava la o les competències. Totes aquestes dades varen ser introduïdes en un aplicatiu informàtic dissenyat per la nostra universitat, el DocNet. Aquesta eina ens permet saber qui aborda cada competència, en quin moment ho fa, a través de quina metodologia docent i com l'avalua, i la càrrega

de treball que suposa per al professor i per als alumnes. També ens ha permès redissenyar estratègies per garantir que els alumnes assoleixen les competències diverses.

Definició del grau de Medicina de la URV

Es va definir el nou grau. Seguint un símil culinari, el procés anterior ens va permetre preparar els ingredients que havien de conduir a l'elaboració d'un plat d'alta cuina i les receptes a seguir les marcaven les directrius.

L'octubre de 2007 es publicà al BOE (*Real decreto 1393/2007, de 29 de octubre*) l'ordenació dels nous ensenyaments universitaris oficials o ensenyaments de grau. El mes de desembre es publicà una resolució on es diu que el títol oficial que habilita per l'exercici de la professió de metge serà "graduat o graduada en Medicina", tindrà 360 crèdits i quedarà inscrit dins de la branca de ciències de la salut (*Resolució de 17 de diciembre de 2007*). Finalment, el mes de febrer d'aquest any van sortir publicades les directrius per a la verificació del títol del graduat en Medicina, les competències que l'estudiant ha d'adquirir i la planificació de l'ensenyament en 5 mòduls, especificant el nombre mínim de crèdits que ha de tenir cada mòdul (*Orden ECI/332/2008, de 13 de febrero*). A la Taula 1 es pot veure l'assignació de crèdits de cada mòdul segons el decret del BOE i com s'han concretat a la URV.

El treball es va concretar, en primer lloc, amb les assignatures anomenades de formació bàsica. Els plans d'estudis de tots els títols hauran de tenir 60 crèdits dissenyats a partir de les matèries bàsiques contingudes en el llistat de la branca de ciències de la salut. L'FMCS ha concretat aquestes matèries en 48 crèdits de la branca de ciències de la salut (anatomia, estadística, biologia, bioquímica, fisiologia i psicologia) i 12 de fora de la branca (bases de la recerca i documentació, bases de comunicació i ètica); quatre d'aquestes assignatures seran comunes als nostres tres ensenyaments: Medicina, Fisioteràpia i Nutrició humana i Dietètica.

Per al disseny del nostre pla d'estudis, complint la legalitat de totes les directrius del ministeri i les pròpies de la nostra universitat, vàrem partir de les següents reflexions: pla d'estudis del qual disposàvem, idiosincràsia del nostre centre (perfil del professorat) i, el més important, elaborar un pla d'estudis que sigui capaç d'assegurar que l'alumne assoleix el nivell de coneixements, habilitats i competències que vàrem definir.

Un dels nostres objectius va ser assolir el màxim nivell de participació de tots els elements implicats en aquest procés, professors i alumnes. Vàrem convocar reunions per mòduls, matèries, assignatures i cursos. En primer lloc, l'equip deganal presentava una proposta, es debatia i cadascú feia les seves aportacions. Totes les decisions s'han pres de forma col·legiada (recordem que partíem d'un treball previ de reflexió de l'aprenentatge).

TAULA 1. Assignació de crèdits a mòduls en el document de condicions mínimes del títol de metge

	Crèdits mínims	Crèdits URV	Diferència entre BOE i URV
Morfologia i funció del cos humà	64	78	14
Medicina social, habilitats de comunicació i iniciació a la investigació	30	33	3
Formació clínica humana	100	114	14
Procediments diagnòstics i terapèutics	40	45	5
Pràctiques tutelades i treball de fi de grau	60		
Crèdits de representació, solidaritat i esport ...	6		
Total	300	336	
Optativitat	60	24	
% d'optativitat	17%	7%	

Deixant a banda el canvi substancial que suposa l'adaptació a l'EEES, de forma resumida, creiem que les principals aportacions de canvi en aquest pla d'estudis han estat:

- Introducció de les matèries clíniques des dels primers cursos, canviant el model antic de matèries bàsiques en un primer cicle i clíniques en el segon cicle.
- La creació d'assignatures de seguiment d'habilitats pre-clíniques, habilitats diagnòstiques, clíniques I, II, III, IV i treball de fi de grau, tot això lligat a un pla d'acció tutorial.
- Seguir amb el rotatori que hem tingut sempre a l'FMCS però amb una rotació fixa i una part a escollir en diferents àmbits, inclosos el de recerca i el de gestió.
- Introducció de noves competències com la recerca, la comunicació i l'ètica.

Conclusions

El treball de reflexió realitzat des de l'any 2003 a la Universitat Rovira i Virgili ha permès definir un nou grau de Medicina adaptat a l'Espai Europeu en noves metodologies de treball. Això suposa una dedicació més extensa, la certificació contínua amb mètodes fiables i contrastats. Tanmateix, no es podrà dur a terme si no es revaloritza la dedicació a la docència a les institucions sanitàries i si aquestes no col·laboren també amb mitjans per a l'assoliment

d'un professional millor, reflexions que alguns experts apunten en articles recents⁶.

En definitiva, sense oblidar el gènere discursiu i el gran valor de la classe magistral, s'han d'utilitzar nous recursos, avaluar-ho tot i diversificar l'origen de la nota. Només si s'avalua tindrà valor.

REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

1. Pérez J, Vallés A, Caseras X, Gual A. Competencias profesionales que han de adquirir los licenciados de medicina durante los estudios de pregrado. *Educ Med.* 1999;2:80-8.
2. Simpson JG, Furnace J, Crosby J, Cumming AD, Evans PA, Friedman Ben David M et al. The Scottish Dean's Medical Curriculum Group. The Scottish doctor-learning outcomes for the medical undergraduate in Scotland: a foundation for competent and reflective practitioners. *Med Teacher.* 2002;24(2):136-43.
3. Facultat de Medicina i Ciències de la Salut de Reus. Universitat Rovira i Virgili. Competències professionals del llicenciat en Medicina (a assolir durant el pregrau). Catàleg de competències del llicenciat. FMCS-URV; 2004. Disponible a: http://www.fmcs.urv.net/portada/espai_superior/competenciesFMCS_2004.pdf. Consultat el 2 de juny de 2008.
4. Guia de Metodologies Docents. Tarragona: Publicacions de la URV; 2006.
5. Rozman C. Reflexiones sobre la universidad en el ámbito biomédico. *Educ Med.* 2005;8(4):183-90.
6. Millán Núñez-Cortés J, García-Seoane J, Calvo-Manuel E, Díez-Lobato R, Calvo-Manuel F, Nogales-Espert A. Relaciones de la facultad de medicina con el hospital universitario. La enseñanza de la medicina clínica. *Educ Med.* 2008;11(1):3-6.